

A Somogyi-könyvtár polcairól

Sanyarú sorsú cipészek

Szembaj, görbe hát, vérpangás, légszomj, gümőkór. Csupán néhány a két háború között dolgozó cipészeket sújtó nyavalyák közül. A kezét rángató görcs, a comb elkérgesedése, a horpadt mellkas pedig kifejezetten „cipészbetegségnek” számított akkoriban. A megelőzés fontosságára hívja föl a figyelmet a Népegészségügyi és Munkásvédelmi Szövetség 1932-ben kiadott füzetkéje.

Szegénység, alacsony bérek, hosszú munkaidő, szűkösség és piszok – mind hozzájárultak a kaptafák fölé görnyedő cipészek egészségének korai megromlásához az első világháború utáni években. A cipőipar fejlődése elvette a „tömegmunkát” a mesterektől, akik a megélhetésért vívott küzdelemben mind olcsóbban s mind többet kényszerültek dolgozni. Így vázolja a lábbelik készítésével és javíttatásával foglalkozó iparosok helyzetét A cipészek egészségügye című 24 oldalas füzet, amely 1932-ben, a Népegészségügyi és Munkásvédelmi Szövetség kiadványaként jelent meg Budapesten.

A szerzők: dr. Bród Miksa és Szántó Menyhért bevezetőjükben a megelőzésre, az egészség megőrzésére hívják föl a figyelmet. Az elszegényedés és többletmunka összefüggése kapcsán kiemelik, hogy „a betegség maga is pénzbe kerül, és lerontván a munkabírásunkat, apasztja a keresőképességünket is. Elsőrendű kötelességünk tehát munkánkat, életmódunkat úgy rendezni, hogy a betegséget távoltartsuk magunktól. Ez az igazi takarékoság.”

A gazdasági helyzet legvilágosabb kifejezői a rossz lakásviszonyok. „Szerény keresetüknek néha egyharmadát is fölemésztí a lakbér és alig van még olyan iparág, amelynek művelői között annyira el volna terjedve az albérleti és ágyrajáró rendszer, mint a cipészeknél. Az sem ritkaság közöttük, hogy pincelakásokra szorulnak, vagy hogy több család bérel egy lakást, ami nemcsak erkölcsi, hanem egészségi szempontból is fölöttéb káros.”

Ha a cipész oly szegény, hogy önálló műhelyt sem tarthat, akkor „vagy a lakószobájából rekeszt el egy darabot, vagy ha elég magas a szoba, annak felsőrészét műhelynek alakítja át oly módon, hogy falépcsős feljáratot állít a kakasülőszerű emelvényhez.” Így a helyiség nehéz levegőjében keveredik a főzés, fűtés gőze, a bőr, csiriz és szurok szaga, a bőráztató vizes dézsa kipárolgása... A nehéz légzés miatt „a cipészek halaványak, sápadtak és vérszegények lesznek; ez az okozója a gyakori fejfájásnak és szédülésnek.”

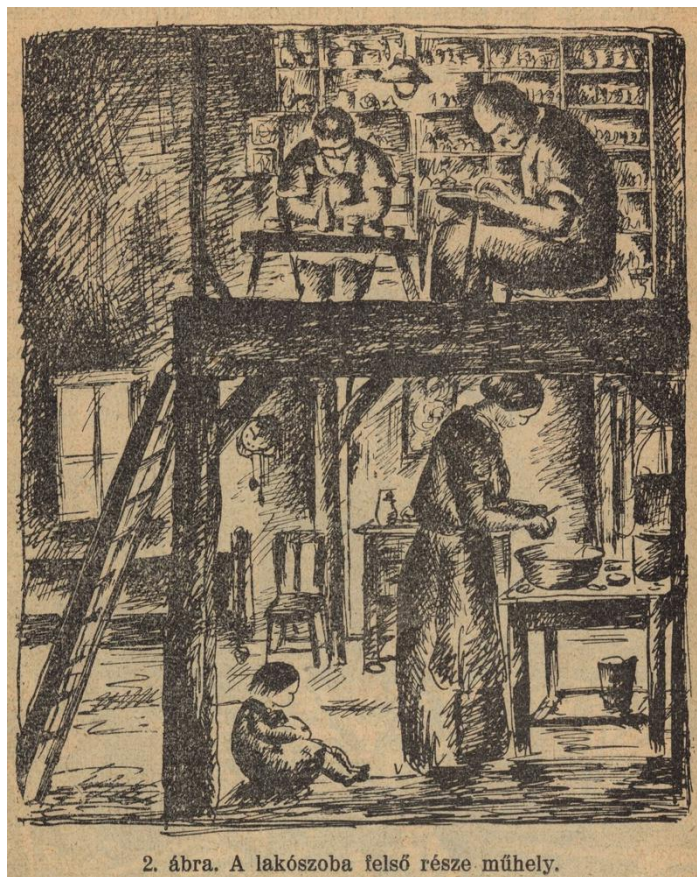
A műhely homályától romlik a szem, a piszok és köpködés tüdőbajt terjeszt, a rossz testtartástól görbül a hát, a tanoncok melle egész életükre behorpad („cipésmell”). A szegezésnél combra szorított cipő alatt „cipészbőrkéreg” képződik, a szájából kiszedegetett vasszőgek kikezdi a fogakat, ón- és ólommérgezést, sőt – ha közös szögesdobozt használnak – vérbajt is okozhatnak.

A kéz túlerőltetése miatt görcsroham rángatja a kart, s „akit ez a betegség elér, sem tűvel, sem ollóval, sem az árral nem tudja a tervbe vett munkát elvégezni.”

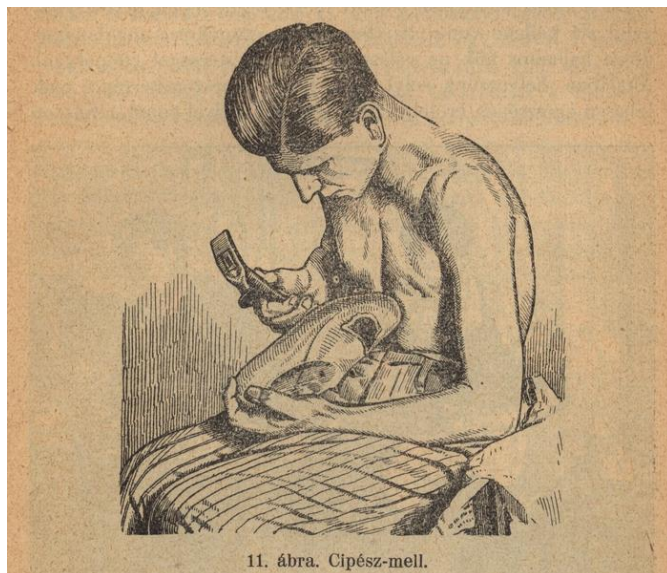
Kézmosás, gyakori szellőztetés, vizes takarítás, saját köpöcsésze beállítása – sorolja a füzet a betegségek megelőzését szolgáló jó tanácsokat. A szerzők azért megjegyzik még, hogy a humoros költészet „gondtalan, tréfás, kedves, néha pajkos suszterinasának” figurája mily kiáltó ellentétben áll a „gyöngye egészségű cipészsegéd és a tépelődő, nem egyszer mogorva cipésmester” alakjával

Nyilas Péter

2. ábra. A lakószoba felső része műhely.

11. ábra. Cipész-mell.

Illusztrációk A cipészek egészségügye című füzetben (1932) (A Somogyi-könyvtár gyűjteményéből)

